

HET KESKE in de Pandelaar

Het beeld van Sint Michiel kwam de laatste tijd herhaaldelijk in het nieuws. In het weekblad "De Streek" stond onder de rubriek "Zoekt en ge zult vinden" een foto van 't Sint Michielbeeld afgedrukt, en ook in Gemerts Heem in de rubriek "Kapittelstokjes" verscheen een artikeltje (1).

Sint Rafaël

Pater Gerlacus van den Elsen maakte reeds in 1885 gewag van den H. Michiel in de Pandelaar bij zijn opsomming van Gemerts heiligen-huisjes (2).

Ook pastoor Poell wist in zijn "kerkklokken" het een en ander te melden van den H. Michiel (3).

In de Pandelaar stond vroeger een beeld in een keske, een keske zoals we die tot op heden nog tegenkomen langs de weg naar Handel. Het beeld dat daarin stond was overigens niet het beeld van Sint Michiel maar van Sint Rafaël; het keske stond wel nabij een boerderij die de naam Sint Michiel droeg.

Het "Cauwaters Clooster" had vroeger goederen in de Pandelaar, mogelijk dat de boerderij St. Michiel hiertoe behoorde en zodoende aan haar naam is gekomen.

Bij de wegverbreeding en de aanleg van een stenen weg van Erp naar Gemert stond het keske in de weg. Het Sint Rafaëlbeeld werd verhuisd naar een nis in de boerderij genaamd Sint Michiel. In het keske stond nog een beeldje meer, namelijk dat van de kleine Tobias, welk beeldje door een of andere "kreugelkruier" (kennelijk iemand met 'n kruiwagen) eruit werd gehaald en meegenomen.

Sint Michiel

In 1933 werd de oude boerderij, waarin het beeld van Sint Rafaël stond, afgebroken. Een nieuwe boerderij werd gebouwd, ter gelegenheid waarvan pastoor Poell een, zoals hij schreef, "echt" beeld van Sint Michiel liet maken. Op vrijdag 29 sep-

tember 1933 werd het beeld ingezegend en geplaatst in een nis van de nieuwe boerderij. Voor het beeld stond een tafel; alles was met bloemen versierd; de pastoor droeg voor het beeld een H.Mis op.

In "De Streek" van 9-8-1978 wordt gemeld dat het beeld, dat we nu in de nis vinden, een reproductie is van het naar de kerk verhuisde beeld. Dit is dus onjuist. Het beeld in de kerk moet het beeld zijn van St.Rafaël, de begeleider van de jeugdige Tobias.

Het door pastoor Poell ingezegende beeld van de aartsengel Michaël, is eens gestolen geweest. Gelukkig werd het teruggevonden (in een bar te Eindhoven!). Ter bescherming tegen diefstal bevindt zich thans een hekwerk voor het beeld.

Het beeld van Sint Michiel is te bezichtigen in een nis van de boerderij die eertijds bewoond werd door de fam. Rovers, thans bewoond door A.v.d.Broek, Pandelaar 70 in Gemert.

Peter van den Elsen

Noten:

- (1) Gemerts Heem Jg.1978, nr.2, blz.59; De Streek, 5e jg., nr.44 en 45.
- (2) Jaarboekje van de aartsbroederschap der H.Familie, blz.86 door G.van den Elsen (Klethrinus), 1885.
- (3) Officieel Kerkbericht van de kerken der parochie St.Jans-Onthoofding te Gemert dd.10-9-1933 no.36; dd.24-9-1933 no.38; dd.8-10-1933 no.40.

AANVULLING 1

Als aanvulling op het bovenstaande en ter completering van alle wetenswaardigheden over het keske in de Pandelaar, is het verder vermeldenswaard dat het beeld van St.Michiel een vijftal jaren geleden keurig werd opgeknapt door de Gemertse beeldhouwer Toon Grassens.

Interessant is verder nog een reactie van Chr.v.Schijndel in "De Streek" van 16-8-1978. Hij spreekt daarin zjn twijfel uit over het eerder bestaan van een kapelletje aan de overzijde van de weg, tegenover de huidige Michaelboerderij. "De nis,

was met die oude voorgevel zo vereenzelvigd, dat ik het zeer betwijfel of het beeld wel ooit elders gestaan heeft", zo werd geschreven.

Hierbij zou opgemerkt kunnen worden, dat eigenlijk nog nergens geschreven werd over een jaar, waarin het oude "heiligenhuiske" in de Pandelaar opgeruimd zou moeten zijn.

Wanneer het verdwenen zou zijn, zoals Peter v.d. Elsen hiervoor schrijft, "bij de aanleg van een stenen weg van Erp naar Gemert", dan zou dat betekenen dat het al verdwenen is vóór 1845, want in dat jaar noemt Hérmans in zijn Geschied- en Aardrijkskundige Beschrijving van Noord-Brabant (p.45) als één van de vijf straatwegen die de Provincie dan doorsnijden -de klinkerweg van 's-Hertogenbosch op Veghel naar Gemert.
A.O.

* *

AANVULLING 2

LEGENDE OVER HET ONTSTAAN VAN HET KESKE (overdruk uit "De Streek" van 16.8.1978).

Op klokkeslag van 12 uur 's nachts (het uur van heksen en spoken) stegen uit het riool van een treksloot die vanaf de Deel en d'Elding onder de Pandelaar door richting Kampen gaat, de meest erbarmelijke klanken op. Kenners van bovenaardse (i.c. onderaardse) geluiden, beschreven deze als klaagzang van afgestorven gelovige zielen, die hun weg naar eeuwige rust nog niet hadden gevonden. Begrijpelijk dat velen deze plaats schuwden. Het werd er zeker niet beter op toen "specialisten" op spokgebied hadden vastgesteld dat de kermende geluiden voortkwamen van zieltjes van ongedoopt gestorven kinderen. Angst maar ook deernis nam toe. Men beraadde zich om aan de barre toestand een einde te maken. Na veel en moeizaam beraad werd hiervoor St. Michaël (én Rafael? -red.) in de arm genomen; het beeld werd geplaatst en met een forse armzwaai werden de in het Pandelaarriool verdwaalde zieltjes de weg naar boven (den hemel) gewezen.

De overlevering maakt nergens gewag van, of bepaalde nachtelijke winden, die mogelijk de huilende geluiden hebben voortgebracht, op voorspraak van St. Michael hun droeve melodie hebben gewijzigd.

Chr.v.S.

